

Mozhaikina O. Pravove reguljuvannja profesijnoi' pidgotovky mediatoriv v Ukraïni ta Slovachchyni. *Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo*. 2022. № 5. S. 30-39. Serija. Jurydychni nauky. [https://doi.org/10.31617/3.2022\(124\)03](https://doi.org/10.31617/3.2022(124)03)

УДК 34.09:347.56(447)+(494.4)

МОЖАЙКІНА Олена,

к. психол. н., доцент, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету

вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0001-8837-9761

o.mozhajkina@knute.edu.ua

DOI: 10.31617/3.2022(124)03

MOZHAIKINA Olena,

PhD (Psychology), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International, Civil and Commercial Law State University of Trade and Economics

19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0001-8837-9761

o.mozhajkina@knute.edu.ua

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕДІАТОРІВ В УКРАЇНІ ТА СЛОВАЧЧИНІ

Вступ. Вагомим кроком для розвитку медіації як ефективного способу вирішення конфліктів (спорів) стало прийняття 16.11.2021 р. Закону України «Про медіацію». Наголошено, що успішна медіація неможлива без висококваліфікованих медіаторів. Відтак є необхідність приділити увагу дослідженню правового регулювання професійної підготовки медіаторів.

Проблема. Медіація як альтернативний судовому процесу спосіб врегулювання конфліктів (спорів) набуває популярності. Тож наразі потрібне належне правове регулювання професійної підготовки медіаторів в Україні.

Метою статті є визначення особливостей правового регулювання професійної підготовки медіаторів в Україні та Словаччині.

Методи. Використано методи аналізу й синтезу, а також формально-юридичний та аналітичний. Інформаційною базою дослідження стали правові акти України та Словаччини, наукові дослідження вітчизняних учених.

Результати. Визначено, що медіація з притаманними їй принципами та правилами має низку незаперечних переваг порівняно з судовим розглядом. Установлено, що ключова роль у проведенні медіації належить медіатору. Наголошено, що для підготовки висококваліфікованих фахівців потрібна гнучка й розгалужена система професійної освіти, яка має відповідати вимогам ринку праці. Зазначено проблемні аспекти правового регулювання професійної підготовки медіаторів, а також запропоновано шляхи їхнього усунення.

Проаналізовано норми Закону Словацької Республіки «Про медіацію та доповнення до деяких законів», які унормовують професійну підготовку медіаторів, а також розглянуто основні позитивні моменти цих норм.

Висновки. Основним джерелом правового регулювання професійної підготовки медіаторів

LEGAL REGULATION OF MEDIATORS' PROFESSIONAL TRAINING IN UKRAINE AND SLOVAKIA

Introduction. An important step for developing mediation as an effective way of resolving conflicts (disputes) was adopting the Law of Ukraine «On Mediation», on November 16, 2021. The attention was focused on the fact that successful mediation is impossible without highly qualified mediators. Therefore, it is necessary to pay special attention to the exploration of legal regulation of mediators' professional training.

Problem. Mediation as an alternative to judicial proceedings is gaining popularity. Therefore, proper legal regulation of the professional training of mediators in our country is needed.

The aim of the article is to determine the features the legal regulation of mediators' professional training of in Ukraine and Slovakia.

Methods. Method of analysis and synthesis are used in the research, as well as formal legal and analytical methods. Method of analysis and synthesis are used in the research, as well as formal legal and analytical methods. The legal acts of Ukraine and Slovakia, as well as domestic scientists' research, became the research's information base.

Results. The study determined that mediation, with its inherent principles and rules, has several indisputable advantages compared to litigation. Based on the norms of the Law of Ukraine «On Mediation», and scientific sources, it was concluded that the key role in mediation belongs to the mediator. It is noted that a flexible and branched system of professional education, which must meet the labour market requirements, is necessary to train highly qualified specialists. Problematic aspects of the legal regulation of professional training of mediators have been identified, as well as ways to eliminate them. The norms of the Law of the Slovak Republic «Coll. on Mediation and on the Amendment of Certain Acts», which regulate the professional training of mediators, were analysed, and we also identified the main positive aspects of these norms.

в Україні є Закон України «Про медіацію». Наголошено про необхідності внесення змін до зазначеного закону щодо статусу медіатора та його професійної підготовки. Запропоновано врахувати окремі положення Закону Словацької Республіки «Про медіацію та доповнення до деяких законів» для удосконалення вітчизняного законодавства.

Ключові слова: медіація, альтернативні способи вирішення конфліктів, медіатор, професійна підготовка медіаторів.

Conclusions. The main source of legal regulation of professional training of mediators in Ukraine is the Law of Ukraine «On Mediation». It emphasised the need to amend the Law mentioned above regarding the status of a mediator and his professional training. It was also considered the possibility of taking into account certain provisions of the Law of the Slovak Republic «Coll. on Mediation and on the Amendment of Certain Acts», to improve domestic legislation.

Keywords: mediation, alternative ways of resolving conflicts, mediator, mediators' professional training.

JEL Classification: K15.

Конфлікт інтересів: Автор заявляє, що він не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Вступ. Від рівня професійної підготовки медіаторів значною мірою залежить ефективність проведення медіації. Відповідно, досягти позитивних результатів неможливо без належної підготовки фахівців у галузі медіації (медіаторів), здатного успішно допомогти вирішувати складні конфліктні (спірні) ситуації у різних сферах суспільного життя.

У 2021 р. закладено нормативно-правову основу для впровадження медіації як альтернативного способу вирішення спорів шляхом прийняття Закону України «Про медіацію». Звісно, що попереду ще багато потрібно зробити як на законодавчому, так і на правозастосовчому рівнях, зокрема й звернути увагу на професійну підготовку медіаторів, що передбачає запровадження механізмів для забезпечення якості їхнього навчання. Доречно додати, що медіаторською спільнотою, яку об'єднала Національна асоціація медіаторів України, у 2019 р. вже розроблені та оприлюднені «Основні засади навчання базовим навичкам медіатора».

23 червня 2022 р. лідерами країн – членів ЄС ухвалено важливе рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС. Відтак наша держава має орієнтуватися на досягнення ЄС, особливо й в питаннях професійної підготовки медіаторів.

Проблема. Медіація як ефективний та альтернативний судовому процесу спосіб врегулювання конфліктів (спорів) набуває все більшої популярності. Наразі постає питання належного правового регулювання професійної підготовки медіаторів у нашій державі, яке ще закріплено доволі фрагментарно і потребує вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання щодо медіації досліджуються вітчизняними та закордонними вченими. Зокрема сутності медіації, її правовому регулюванню присвячено праці Н. Мазаракі [1], Л. Романадзе [2] тощо. Правовий вплив

запровадження медіації до вітчизняної системи захисту прав, свобод та інтересів людини вивчалися К. Токаревою [3]. Проте варто зауважити, що правовому регулюванню професійної підготовки медіаторів належної уваги не приділялося.

Метою статті є визначення особливостей правового регулювання професійної підготовки медіаторів в Україні та Словаччині, виявлення проблемних аспектів і пропозицій щодо їхнього вирішення.

Методи. Методологічною основою дослідження є методи аналізу та синтезу, а також формально-юридичний й аналітичний. Інформаційною базою стали правові акти України та Словаччини, дослідження вітчизняних учених.

Результати дослідження. У будь-якій сфері суспільного життя (від сімейних до комерційних та інших правовідносин) неминучим є виникнення конфліктів (спорів), що потребують виваженого, збалансованого та обдуманого врегулювання. Медіація з притаманними їй принципами та правилами має низку незаперечних переваг порівняно з судовим розглядом: економія часу та зниження фінансових витрат, приватність і неформальність та, як наслідок, збереження репутації сторін конфлікту. Крім того, медіація сприяє покращенню взаємовідносин між сторонами конфлікту й орієнтується насамперед не на початкові вимоги, а на інтереси та потреби її учасників.

Вивчаючи теоретико-правові засади запровадження медіації в Україні, Н. Мазаракі зазначає, що передумовами до розвитку та популяризації альтернативних методів вирішення спорів насамперед стали проблемні аспекти, притаманні функціонуванню державної судової системи будь-якої країни та, як наслідок, реалізації права на справедливий суд: значні фінансові й часові витрати, пов'язані з необхідністю оплати судових зборів, послуг юристів, завантаженість судів і заформалізованість судового процесу [1, с. 79]. Тож можна з впевненістю зробити висновок, що медіація є одним із провідних альтернативних способів вирішення спорів, який націлений на прийняття взаємовигідного для всіх сторін рішення.

Доречно нагадати, що під медіацією розуміється структурована добровільна та конфіденційна процедура позасудового врегулювання спору (конфлікту), в якій медіатор (посередник) допомагає сторонам у розумінні їхніх інтересів і пошуку ефективних шляхів досягнення взаємоприйняттого рішення [4, с. 131]. Відтак стає зрозумілим, що ключова роль у проведенні медіаційних переговорів належить медіатору. На це вказує й п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про медіацію», де зазначено, що медіатором є спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію [5].

Одним з ключових індикаторів розвитку економіки держави в сучасних умовах є якість трудових ресурсів. Зрозуміло, що для підготовки висококваліфікованих фахівців потрібна гнучка та розгалужена система професійної освіти, яка має відповідати вимогам

ринку праці та потребам часу. Саме тому актуалізуються питання, пов'язані з якістю освіти, впровадженням і розвитком практико-орієнтованого навчання, активним включенням професійної спільноти та роботодавців в освітній процес тощо.

На сучасному етапі розвитку суспільних відносин набувають актуальності питання, пов'язані з правовим регулюванням професійної підготовки медіаторів, що зумовлено низкою причин. Очевидно, що прийняття Закону України «Про медіацію», а відтак і розвиток медіації як процедури позасудового врегулювання конфліктів (спорів) вимагає наявності фахівців-медіаторів, які повинні володіти необхідними знаннями, вміннями й навичками ведення переговорів. Саме тому обговорення змісту професійних стандартів в цій сфері є актуальним для сучасної української практики.

Повертаючись до правового регулювання професійної підготовки медіаторів в Україні, зазначимо, що це питання досить описово врегульовано в Законі України «Про медіацію» (далі – Закон). Зокрема в ч. 1 ст. 9 цього закону закріплено, що медіатором може бути фізична особа, яка пройшла базову підготовку медіатора в Україні або за кордоном [5]. Тож закон не висуває вимог щодо віку особи, яка може бути медіатором. Отже, можна припустити, що медіатором може бути навіть особа, яка не має повної цивільної дієздатності, тобто не досягла 18-річного віку. Крім того, Законом не передбачено і наявності в особи, яка має намір стати медіатором, певного рівня освіти. Звернемо увагу на те, що в проєкті Закону в ч. 1 ст. 9 передбачено наявність у медіатора вищої освіти. Тож можна підсумувати, що відсутність вікового цензу розширює межі проведення медіації неповнолітніми у шкільних конфліктах. Водночас у разі проведення медіації в інших сферах (сімейні, трудові, комерційні та інші відносини) доречно, аби вимоги щодо вікового цензу та рівня освіти були б вищими. Вищий віковий ценз дасть змогу особі, яка має намір займатися медіаторською діяльністю, отримати певний життєвий та соціальний досвід, загальне розуміння складних конфліктних ситуацій та поведінкових реакцій людей на ті чи інші обставини (факти, дії, події тощо). Також вважаємо, що медіатор повинен мати вищу освіту незалежно від галузі знань і спеціальності, оскільки, крім сформованих фахових знань та компетентностей, він повинен мати збагачений світогляд, вміння самостійно вирішувати практичні завдання, а також навички самоорганізації особистісного розвитку тощо.

Поряд з вимогами вітчизняного законодавства до особи медіатора, звернемо увагу на нормативно-правове регулювання зазначеного питання у Словацькій Республіці. Так, § 3 Закону «Про медіацію та доповнення до деяких законів» (далі – Закон СР) визначає, що медіатором може бути будь-яка фізична особа, що зареєстрована в реєстрі медіаторів, з якою домовилися особи, що беруть участь в медіації, та яка бере на себе функції медіатора [6].

На перший погляд здається, що визначення статусу медіатора у вітчизняному та словацькому законах мають велику схожість. Однак на відміну від українського Закону, Закон СР (§ 3) встановлює, що медіатор має бути зареєстрований в реєстрі медіаторів. Зазначене має велике значення, оскільки вже у § 8 Закону СР закріплено, що, по-перше, реєстр медіаторів веде міністерство юстиції Словацької Республіки, по-друге, особа, яка подає заяву для проведення реєстрації, повинна мати: повну цивільну дієздатність, вищу освіту другого рівня (магістратура). Крім того, особа має успішно пройти відповідне навчання та скласти професійний іспит медіатора, що підтверджується відповідними сертифікатами [6]. При цьому варто зауважити, що результати іспиту є дійсними протягом шести місяців. У разі, якщо особа протягом зазначеного строку не зареєструється в міністерстві юстиції Словацької Республіки, необхідно буде повторно проходити навчання та складати професійний іспит.

Варто також зауважити, що в Законі СР чітко окреслені питання, пов'язані зі складанням професійного іспиту. Так, відповідно до § 9 Закону СР лише після професійної підготовки медіатора потрібно скласти зазначений іспит, на якому оцінюються професійні знання, вміння та навички особи. Професійний іспит складається з теоретичної та практичної частин. Практична частина іспиту передбачає вирішення кейсу, який включає в себе всі етапи медіації та складання договору за результатами медіації [6]. У Законі СР також встановлено чіткі часові межі складання професійного іспиту – протягом трьох місяців після завершення професійної підготовки медіатора. Якщо особа, яка має намір займатися медіаторською діяльністю, не склала професійний іспит, може його скласти повторно не пізніше ніж через місяць після першої спроби. При цьому не потрібно повторно проходити професійну підготовку.

Зазначене свідчить, що вимоги до особи медіатора, а відтак і до його професійної підготовки у Словаччині є не лише вищими проти українського законодавства, а й детальніше регламентованими, що дає можливість передусім забезпечити високу якість навчання, а також дисциплінувати осіб, які мають намір займатися медіаторською діяльністю.

Безпосередньо підготовці медіаторів у вітчизняному Законі присвячена лише ст. 10, в якій визначено, що базова підготовка здійснюється за програмою обсягом (тривалістю) не менше ніж 90 годин навчання, зокрема й не менше ніж 45 годин практичного навчання. Програма базової підготовки медіатора включає теоретичну підготовку та відпрацювання практичних навичок [5]. Зміст цієї статті викликає декілька зауважень. Для початку звернемо увагу на дефініції «обсяг» і «тривалість», які ототожнюються законодавцем. Відповідно до «Академічного тлумачного словника української мови» поняття «обсяг» означає зміст чого-небудь з погляду його величини,

кількісного вираження. Поняття «тривалість» визначено як час, період, строк, протягом якого щось діє, відбувається, існує [7]. Отже, можна зробити висновок, що зазначені поняття не є тотожними. Вважаємо, що в Законі, використовуючи величину 90 годин базової підготовки, варто було б залишити лише поняття «обсяг». Тривалість в контексті професійної підготовки медіаторів означає певний проміжок у часі, а не кількість годин навчання.

Підготовкою медіаторів в Україні вже більше десяти років займаються різні громадські організації та суб'єкти підприємницької діяльності. Останні роки в багатьох закладах вищої освіти також впроваджено сертифікатні програми та/або курси з медіації. Водночас у суб'єктів, які навчають, не було єдності в розумінні того, які саме години підготовки брати до уваги – астрономічні чи академічні. Загально відомо, що астрономічна година дорівнює 60 астрономічним хвилинам. Поняття академічної години визначено в Наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків видів навчальної, методичної, інноваційної, наукової, організаційної роботи та іншої педагогічної діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів фахової перед вищої освіти» та означає мінімальну облікову одиницю навчального часу, що застосовується для планування й обліку навчальної роботи. Тривалість академічної години становить 45 астрономічних хвилин [8]. Отже, вважаємо за потрібне внести зміни до Закону, уточнивши вид годин професійної підготовки медіаторів, що надасть можливість однакового розуміння та планування освітньої програми.

До того ж у Законі СР передбачено, що професійна підготовка медіатора триває 200 годин [6]. При цьому чинне законодавство Словаччини не поділяє години на астрономічні та академічні. Натомість ним встановлено, що тривалість навчального заняття (уроку) становить 45 хвилин. Водночас, якщо підготовка за певними практичними програмами здійснюється особами, які не є закладами освіти, то тривалість заняття – 60 хвилин [9].

Щодо зазначеного, обсяг професійної підготовки медіаторів в Україні та Словаччині суттєво відрізняється. Практичний досвід засвідчує, що регламентована підготовка медіаторів в Україні протягом 90 годин є достатньою для здійснення професійної діяльності, під час якої навички проведення медіації та застосування відповідних технік та інструментів постійно будуть розвиватися та удосконалюватися.

Також привертає увагу законодавче формулювання щодо підготовки медіаторів, яка здійснюється за програмою (ч. 1 ст. 10 Закону). Однак незрозуміло, хто має складати зазначену програму та які змістовні компоненти мають бути обов'язковими. Тож вітчизняні суб'єкти освітньої діяльності наділені автономією у створенні власних

програм і наданні пріоритету формуванню у слухачів (студентів) тих знань, вмінь і навичок, які будуть вважати необхідними.

У цьому питанні Закон СР дає більш зрозуміле уявлення про те, на що має бути спрямовано навчання медіації. Зокрема в § 9 Закону СР визначено, що професійна підготовка медіатора має зосереджуватись на:

- вивченні основ правопорядку (цивільне право, трудове право, господарське право, сімейне право та законодавство про захист прав споживачів);
- формуванні знань, вмінь і навичок у галузі міжособистісного спілкування, теорії конфліктів та психологічних аспектів їх вирішення;
- опануванні правил поведінки медіатора та навчанні соціальним навичкам;
- формуванні навичок управління процесом медіації, підготовки договору про початок медіації та договору за результатами медіації [6].

Варто наголосити, що медіатором (відповідно до словацького законодавства) може бути особа з вищою освітою за будь-якою спеціальністю: правничою, педагогічною, інженерною, медичною тощо. Водночас Закон СР висуває вимоги, згідно з якими медіатор повинен бути обізнаним у певних галузях права. У вітчизняному Законі подібні вимоги відсутні, що може негативно позначитися на практиці проведення медіаційних переговорів у разі, якщо медіатором буде особа без правничої освіти або без загальних правничих знань. До таких загальних правничих знань можна віднести знання про: фізичних та юридичних осіб; договірні правовідносини; шлюб і сім'ю; трудові відносини; організацію та здійснення підприємницької діяльності; позовну давність тощо.

Таке законодавче регламентування змістовного наповнення програми підготовки медіаторів у Словаччині може бути взяте за основу для удосконалення вітчизняного законодавства.

Ще один момент, на який варто звернути увагу, це нормативно-правове визначення осіб, які мають право здійснювати підготовку медіаторів. Згідно зі ст. 10 Закону таку підготовку можуть проводити виключно суб'єкти освітньої діяльності. Відповідно до п. 27 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту» суб'єкт освітньої діяльності – фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація), що проводить освітню діяльність [10]. Як видно з наведеного, освітню діяльність можуть здійснювати не лише заклади освіти, а й інші фізичні або юридичні особи. Ключовим моментом є те, що зазначені особи мають проводити освітню діяльність. Відповідно до п. 17 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту» такою діяльністю є діяльність зазначеного вище суб'єкта, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті [10]. Поряд з цим зауважимо, що під формальною освітою український законодавець розуміє освіту, яка здобувається за освітніми

програмами відповідно до зазначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою. Неформальна освіта визначена як така, що здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій [10].

Проведене дослідження та аналіз норм Закону України «Про медіацію» дає можливість підсумувати, що професійна підготовка медіаторів може бути віднесена до неформальної освіти, оскільки передбачає навчання за певною програмою і не вимагає присудження освітньої кваліфікації за рівнями освіти. Відтак можна стверджувати, що суб'єкти, які мають намір здійснювати освітню діяльність з метою професійної підготовки медіаторів не повинні проходити процедуру ліцензування, передбачену Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності».

Визначення кола осіб, які мають право здійснювати професійну підготовку медіаторів у Словаччині, прописано в Законі «Про медіацію та доповнення до деяких законів». Зокрема в § 9 Закону СР закріплено, що професійну підготовку медіаторів та професійний іспит медіаторів можуть проводити тільки освітні заклади, які пройшли акредитацію в Міністерстві освіти, науки, досліджень та спорту Словацької Республіки. Питання, пов'язані з організаційними та змістовними вимогами щодо акредитації зазначених програм підготовки медіаторів, зокрема й регламентовані Законом Словацької Республіки «Про навчання протягом всього життя та внесення поправок в деякі закони». Аналіз норм зазначеного закону свідчить про те, що професійна підготовка медіаторів відноситься до додаткової освіти. Звернемо увагу, що в словацькому законодавстві, так само, як і в українському, визначено, що суб'єктами, які можуть провадити діяльність з додаткової освіти можуть бути юридичні та фізичні особи-підприємці, предметом діяльності яких є освіта та діяльність, що безпосередньо пов'язана з освітою [6].

Висновки. Основним джерелом нормативно-правового регулювання професійної підготовки медіаторів в Україні є Закон України «Про медіацію». Водночас окремі норми зазначеного закону потребують удосконалення. Зокрема є необхідність внесення змін щодо статусу медіатора, а саме: закріпити положення, що медіатором може бути особа, яка має вищу освіту другого (магістерського) рівня; сформулювати основні напрями професійної підготовки медіатора тощо. Аналіз Закону Словацької Республіки «Про медіацію та доповнення до

деяких законів» дає підстави стверджувати про можливість врахування деяких його положень для удосконалення вітчизняного законодавства.

Тож варто наголосити, що Закон СР прийнято 25.06.2004 р., однак 18 років його дії лише п'ять разів вносилися певні зміни і доповнення, що свідчить про його дієвість, виваженість і чіткість. Аналіз відкритих даних на офіційних сайтах органів державної влади Словацької Республіки показує, що на цей час у країні зареєстровано 871 медіатор, а також 37 освітніх центрів, які здійснюють професійну підготовку медіаторів, при тому, що за даними перепису населення (2021 р.) у Словаччині проживає 5 449 270 людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мазаракі Н. А. Теоретико-правові засади запровадження медіації в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Київ. 2019. 484 с. URL: <http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31793.pdf> (дата звернення: 20.07.2022).
2. Романадзе Л. Еволюція цивільного судочинства та медіації: зарубіжний досвід. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 1. С. 23–31.
3. Токарева К. С. Значення медіації в контексті розвитку правової системи України. *Наукові записки. Серія: Право*. 2019. № 7. С. 204-209.
4. Можайкіна О. С. Медіація у виконавчому провадженні. *Evropský politický a právn í diskurz*. 2018.Vol.5, Iss.1. С. 131-136.
5. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. №1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 20.07.2022 р.).
6. Zákon o mediácii a o doplnení niektorých zákonov z 25.06.2004г. №420. URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/420/20190101>(дата звернення: 20.07.2022 р.).
7. Словник української мови у 20 томах. URL: <https://1677.slovaronline.com/> (дата звернення: 20.07.2022 р.).
8. Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків видів навчальної, методичної, інноваційної, наукової, організаційної роботи та іншої педагогічної діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів фахової перед вищою освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.06.2021 р. №686. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1092-21#Text>(дата звернення: 20.07.2022 р.).
9. Zákon o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov z 01.12.2009 г. №568. URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2009/568/> (дата звернення: 20.07.2022 р.).
10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.07.2022 р.).

REFERENCES

1. Mazaraki, N. A. (2019). Teoretyko-pravovi zasady zaprovadzhennja mediacii' v Ukrainy [Theoretical and legal principles of the introduction of mediation in Ukraine]: dys. ... dokt. juryd. nauk: 12.00.01. – Doctor's thesis. Kyi'v. <http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31793.pdf> (data zvernennja: 20.07.2022) [in Ukrainian].
2. Romanadze, L. (2020). Evoljucija cyvil'nogo sudochynstva ta mediacii': zarubizhnyj dosvid [Evolution of civil proceedings and mediation: foreign experience]. *Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo – Foreign trade: economy, finance, law, I*, 23-31 [in Ukrainian].

3. Tokarjeva, K. S. (2019). Znachennja mediacii' v konteksti rozvytku pravovoi' systemy Ukrai'ny [The importance of mediation in the context of the development of the legal system of Ukraine]. *Naukovi zapysky. Serija: Pravo – Scientific Notes. Series: Law*, 7, 204-209 [in Ukrainian].
4. Mozhajkina, O. S. (2018). Mediacija u vykonavchomu provadzhenni [Mediation in executive proceedings].– *Evropský politický a právní diskurz – European political and legal discourse*, Vol. 5, Issue 1, (pp. 131-136) [in Ukrainian].
5. *Pro mediaciju: Zakon Ukrai'ny vid 16.11.2021 r. №1875-IX* [On mediation: Law of Ukraine dated November 16, 2021 №1875-IX]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (data zvernennja: 20.07.2022).
6. Zákon o mediácii a o doplnení niektorých zákonov z 25.06.2004 r. №420. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/420/20190101> (data zvernennja: 20.07.2022) [in Slovak].
7. *Slovník ukrai'ns'koi' movy u 20 tomah* [Dictionary of the Ukrainian language in 20 volumes]. <https://1677.slovaronline.com/> (data zvernennja: 20.07.2022) [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennja norm chasu dlja planuvannja i obliku navchal'noi' roboty ta perelikiv vydiv navchal'noi', metodychnoi', innovacijnoi', naukovoï, organizacijnoi' roboty ta inshoi' pedagogichnoi' dijálnosti pedagogichnyh i naukovopedagogichnyh pracivnykiv zakladiv fahovoi' pered vyshhoï osvity: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrai'ny vid 18.06.2021 r. №686 [On the approval of time norms for planning and accounting for educational work and lists of types of educational, methodical, innovative, scientific, organizational work and other pedagogical activities of pedagogical and scientific-pedagogical employees of professional institutions of pre-higher education: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 18.06.2021. №686]. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1092-21#Text> (data zvernennja: 20.07.2022) [in Ukrainian].
9. Zákon o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov z 01.12.2009 r. №568. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2009/568/> (data zvernennja: 20.07.2022) [in Slovak].
10. Pro osvit: Zakon Ukrai'ny vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 № 2145-VIII]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennja: 20.07.2022).

Надійшла до редакції 26.07.2022.

Прийнято до друку 12.09.2022.

Публікація онлайн 26.10.2022.